

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף מה

(בעמוד הקודם)

גמרא: למדנו במשנה שהפרים האילים והכבשים לא מעכבים זה את זה. בפשטות הכוונה שמספר הפרים הנצרכים להקרבה אינו מעכב, ואם הקריב פחות מהמספר יצא ידי חובה. וכן באילים וכן בכבשים.

שאלה: **הני פרים וכבשים דהיכא?** על איזה פרים וכבשים מדובר?

אילימא דחג? כמשפט כמשפטם כתיב בהו: אם מדובר על קרבן מוסף של חג הסוכות. לא יתכן! כי בכל הקרבנות של חג הסוכות כתוב או "כמשפט" או "כמשפטם" ללמד שמספר הקרבנות לעיכובא.

אלא דר"ח ועצרת דחומש הפקודים: ואם מדובר בקרבנות מוסף של ראש חודש ושל חג השבועות, הכתובים בחומש במדבר (המכונה 'חומש הפקודים'). שקרבנם שווה (שני פרים, איל אחד, שבעה כבשים). לא יתכן!

אילים דהיכא? אי דהנהו דאיל הוא: כי על איזה 'אילים' מדובר? הרי יש שם רק איל אחד.

אי דעצרת דתורת כהנים, "הויה" כתיב בהו: ואם מדובר בקרבן הבא עם שתי הלחם בחג השבועות, הכתוב בחומש ויקרא (המכונה 'תורת כהנים'). לא יתכן! כי כתוב שם לשון 'הויה' ('ואילים שניים יהיו לעולה') ללמד שהמספר של האילים מעכב.

תשובה: **לעולם דעצרת דתורת כהנים:** באמת מדובר על שני האילים של שתי הלחם, ואכן שני האילים מעכבים זה את זה. אבל כוונת המשנה שהאילים הללו (הכתובים בחומש ויקרא) אינם מעכבים את האיל של מוסף (הכתוב בחומש במדבר), וכן האיל ההוא לא מעכב את שני האילים. ולכן אם הקריב רק קרבן אחד יצא (או את האיל של מוסף או את שני האילים של שתי הלחם).

קושיא: אלא פרים דאפילו אהדדי וכו': אם אם כן לשון המשנה 'אין מעכבים זה את זה' אינו שוה בכל המקרים. כי לגבי הפרים והכבשים הכוונה שמספר הפרים עצמם או הכבשים עצמם אינו מעכב. ואילו לגבי האילים הכוונה שקרבן אחד של אילים לא מעקב קרבן אחר של אילים, אבל מספר האילים בקרבן עצמו כן מעכב. תירוץ: תנא מילי מילי קתני: אכן התנא מדבר על שני עניינים שונים (שאין בהם דבר מסוים שמעכב זה על זה).

*

הגמרא דורשת פסוקים ביחזקאל:

"וּבָיֹום הַחֲדָשׁ פֶּרֶן בֶּן בְּקָר תְּמִימִם וְשֵׁשֶׁת כְּבָשִׂים וְאֵיל תְּמִימִם יִהְיוּ": פסוק זה נאמר ביחזקאל. והוא קשה, כי בתורה כתוב שבראש חודש מקריבים שני פרים, איל אחד, ושבעה כבשים!

ועל כן מבארת הברייתא, 'פר אחד' הנאמר ביחזקאל מלמד שאם אין לו שני פרים ויש לו רק אחד, מקריב אחד. ו'ששה כבשים' שנאמרו ביחזקאל מלמדים שאם אין לו שבעה כבשים יביא ששה. והפסוק הסמוך ביחזקאל שם "וְלִכְבָּשִׂים כְּאֶשֶׁר תִּשְׂיג יָדוֹ" מלמד שאם אין לו שישה יביא חמישה, ואם אין לו חמישה יביא ארבעה, וכו'.

הגמרא עוצרת ושואלת: ומאחר דכתיב הכי וכו': שואלת הגמרא אם כתוב "וְלִכְבָּשִׂים כְּאֶשֶׁר תִּשְׂיג יָדוֹ" (ללמד שבכל מקרה מקריב מה שיש לו), מדוע צריך לכתוב "וְשֵׁשֶׁת כְּבָשִׂים" (שמקריב שש אם יש לו רק שש)? ומשיבה: דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן: ללמד שכמה שיכול להשיג יש לו להשתדל ולהשיג, ולא להסתפק בקרבן אחד.

הברייתא ממשיכה: ומנין שמעכבין זה את זה? תלמוד לומר "יהיו": מנין שאם יש לו שני פרים או שבעה כבשים, הם כן מעכבים זה את זה? על כך נאמר בסוף הפסוק ביחזקאל "יהיו". (ורק אם אין לו את כל הקרבנות, הם לא מעכבים זה את זה, ויקריב מה שיש לו, כפי שלומדים מתחילת הפסוק).

פסוק נוסף ביחזקאל:

“כה אָמַר ה' אֱלֹקִים בְּרֹאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ תִּקַּח פֶּר בֶּן בְּקָר תָּמִים **!חֲטָאתָ אֵת** הַמִּקְדָּשׁ”: כך נאמר ביחזקאל. שואלת הגמרא וכי הפר של ראש חודש הוא 'חטאת'? הרי הוא 'עולה'!

א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה: ואיננו יודעים לפרש אותה עד שיבוא אליהו הנביא.

רב אשי אמר: הנביא מתנבא על בנין בית שני בימי עזרא. שכאשר סיימו לבנות את בית המקדש השני עשו 'ימי מילואים' והקריבו בהם קרבנות, כמו שהקריבו בימי המילואים כשסיימו לבנות את המשכן. וכמו שבמילואים במשכן הקריבו עגל לחטאת, גם במילואים של בית שני הקריבו פר לחטאת.

תניא נמי הכי: וכך כתוב בכרייתא את המחלוקת הזו, שנחלקו בה תנאים.

פסוק נוסף ביחזקאל:

“כָּל נְבִלָה וְטִרְפָּה מִן הָעוֹף וּמִן הַבְּהֵמָה לֹא יֹאכְלוּ הַכְּהֻנִּים”. קושיא: כהנים הוא דלא יאכלו הא ישראל אכלי?

א"ר יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה.

רבינא אמר: הפסוק בהא לחדש שאפילו כהנים אסורים לאכול נבלה וטרפה. והיינו כי היה מקום לחשוב שבגלל שהותר להם לאכול קרבן עוף שנמלק, למרות שבעוף חולין 'מליקה' היא נבלה, אם כן הותר להם לגמרי איסור נבלה וטרפה. ועל כך מלמד הפסוק שאסור להם נבלה וטרפה, ורק בקרבן הותרה להם מליקה.

פסוק נוסף ביחזקאל:

“וְכִן תַּעֲשֶׂה נְשַׁבְעָה בַחֲדָשׁ מֵאִישׁ שְׁגָה וּמִפְתֵּי וּכְפָרְתָם אֵת הַבַּיִת”: פסוק זה נאמר ביחזקאל בפרשה המדברת על החודש הראשון ה"ל. שכמו שצריך להקריב פר בראש חודש (במילואים של בית שני), כך צריך להקריב גם בשבעה בניסן. והגמרא מתקשה, איזה קרבן צריך להקריב בשבעה בניסן?

שבועה - אמר ר' יוחנן וכו': ולכן מבאר רבי יוחנן ש"שבועה" אין הכוונה לתאריך, אלא לשבעה שבטים. ומדובר בפר העלם דבר של ציבור. והיינו במקרה ששבועה שבטים מתוך עם ישראל חטאו על פי הוראת הסנהדרין. ו"חודש" אין הכוונה

לתאריך, אלא שהסנהדרין חידשו והתירו איסור של אכילת חלב. "מאיש שוגה ומפתי" מלמד שאם השבטים הללו עברו ואכלו את החלב אז חייבים להביא פר העלם דבר של ציבור, כי חייבים רק על העלם דבר (= הוראת התר של ב"ד) עם שגגת מעשה (של השבטים).

ועל כל פנים החידוש בדברי הנביא, שאפילו אם לא חטאו רוב אנשי ישראל, מכיון שחטאו רוב השבטים, חייבים פר העלם דבר של ציבור. [יש לציין שדבר זה תלוי במחלוקת תנאים במסכת הוריות, האם פר העלם דבר בא על חטא של רוב ישראל או רוב שבטים].

שלוש מאות גרבי שמן: כדי להדליק נרות בלילה, בכדי לבאר את הספר.

*

למדנו במשנה - א"ר שמעון אם היו להם פרים מרובין [וכו']:

ת"ר **"וְאִיפָה לְפָר וְאִיפָה לְאֵיל יַעֲשֶׂה מִנְחָה, וְלִכְבָּשִׁים כְּאֲשֶׁר תִּשְׁגִּי יָדוּ, וְשִׁמּוֹן הֵינּוּ לְאִיפָה"**. א"ר שמעון וכי מדת פרים ואילים אחת היא? הרי המידה של מנחת פרים היא שלושה עשרונים, והמידה של מנחת אילים היא שני עשרונים! (ובכל מקרה לא מידה של 'איפה' שהיא עשרה עשרונים).

אלא מבאר רבי שמעון, 'איפה' אין הכוונה לעשרה עשרונים, אלא לימידה' הראויה למנחה, בכל מנחה לפי שיעורה. והפסוק בא ללמד שאם יש כסף לקנות את כל הפרים הדרושים, אבל אין כסף לקנות נסכים, עדיף להביא אפילו רק פר אחד עם הנסכים שלו (עם ה'איפה' = מידת המנחה הראויה לו), מאשר להקריב את כל הפרים בלי הנסכים. וכן באילים. (וכפי שפירשנו במשנה).

משנה: הפר והאילים והכבשים (= לעולה) והשעיר (= לחטאת) אין מעכבין את הלחם: הקרבנות הללו באים כחג השבועות, ואינם מעכבים את שתי הלחם, שאם אין להם את הקרבנות הללו יביאו את הלחם. **ולא הלחם מעכבן:** ואם אין להם לחם אין הוא מעכב מלהביא את הקרבנות.

הלחם (= שתי הלחם) מעכב את הכבשים (= של שלמים), ואין הכבשים מעכבין את הלחם דברי ר"ע.

אמר ר"ש בן ננס, לא כי (= אין הדין כר"ע), אלא הכבשים מעכבין את הלחם, והלחם אינו מעכב הכבשים, שכן מצינו כשהיו ישראל במדבר מ' שנה קרבו כבשים בלא לחם, שהרי הלחם בא רק מתבואת ארץ ישראל, אף כאן יקרבו כבשים בלא לחם.

אמר ר"ש, הלכה כדברי בן ננס שכבשים מעכבים את הלחם, אבל אין הטעם כדבריו, שהרי הוא אומר שבמדבר קרבו הכבשים של השלמים, אבל זה לא כך, שכל האמור בחומש הפקודים (= בחומש במדבר) קרב במדבר, וכל האמור בתורת כהנים (= בחומש ויקרא) אין קרב במדבר, וכבשי השלמים נאמרו בתורת כהנים, וא"כ לא קרבו במדבר, ונמצא שאין מכאן ראייה לשתי הלחם, משבאו לארץ קרבו אלו ואלו (= גם הקרבנות האמורים בחומש במדבר וגם האמורים בחומש ויקרא), וא"כ מפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם, מפני שהכבשים מתירין את עצמן ע"י שחיטתן, ולא יקריבו את הלחם בלא כבשים לפי שאין לו מי יתירנו, כלומר שאין מי שיתיר את שתי הלחם אלא רק הכבשים מתירים אותו, ולכן אי אפשר להביא לחם ללא כבשים.

נמרא: תנו רבנן: נאמר בתורה **וְהִקְרַבְתֶּם עַל הַלֶּחֶם** ומשמע שהכבשים לא קרבים ללא לחם והלחם לא קרב ללא כבשים, ואח"כ נאמר **שִׁבְעַת כְּבָשִׂים תְּמַיִמִם** ומשמע שהם קרבים אע"פ שאין לחם.

א"כ מה ת"ל **עַל הַלֶּחֶם**? פסוק זה מלמד אותנו שלא התחייבו בכבשים לפני שהתחייבו בלחם, וזה היה כשהיו במדבר, דברי ר' טרפון.

ר"ע אומר, אולי הכבשים האמורים כאן (= בחומש ויקרא בפרשת שתי הלחם בחג השבועות) הם אותם כבשים האמורים בחומש במדבר (= בפרשת קרבנות חג השבועות)? אי אפשר לומר כן! כיון כשאתה מגיע אצל פרים ואילים שכחומש ויקרא הם לא אותם האמורים בחומש במדבר, שבחומש ויקרא נאמר **וּפָרָן בֵּן בְּקָר אֶחָד וְאֵילִם שְׁנַיִם**, ובחומש במדבר נאמר **פָּרִים בְּנֵי בְּקָר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד**, אלא הקרבנות שנאמרו בחומש במדבר באים בגלל עצמן כלומר לקרבן מוסף וללא לחם, ואלו שנאמרו בחומש ויקרא באים בגלל הלחם.

נמצא שהקרבנות שנאמרו בחומש במדבר (= קרבנות המוספין) קרבו במדבר, שהרי הם לא באים בגלל הלחם, והקרבנות שנאמרו בחומש ויקרא (= הכבשים

הפר ושני האילים) לא קרבו במדבר, לפי שהם באים בגלל הלחם, ואמרנו לעיל שלא התחייבו ככבשים לפני שהתחייבו בלחם, ובמדבר לא התחייבו בלחם (= הלחם בא רק מתבואת ארץ ישראל).

ע"כ הברייתא.

שאלה: **ודלמא פרים ואילים לאו אינהו, הא כבשים אינהו נינהו:** אולי באמת הפרים והאילים הם לא אותם פרים ואילים (שהרי הם לא באותו מספר בשני החומשים), אבל אולי הכבשים הם כן אותם כבשים (שהרי בשני החומשים נאמר שצריך להביא שבעה כבשים).

תשובה: **מדהני אשתנו הני נמי דאחריני:** אם הפרים והאילים הם קרבנות שונים בכל חומש, בהכרח שגם הכבשים הם קרבנות שונים.

שאלה: **ופרים ואילים ממאי דאשתנו, דלמא הכי קאמר רחמנא אי בעי פר ושני אילים ליקרב, אי בעי שני פרים ואיל אחד ליקרב:** ומניין שמספר הפרים והאילים שבחומש במדבר שונה מחומש ויקרא? אולי כך אמר הקב"ה - אם תרצו תקריבו פר ושני אילים, ואם תרצו תקריבו שני פרים ואיל אחד, ומדובר באותו קרבן.

תשובה: **מדאשתני סדרן ש"מ אחריני נינהו:** בחומש ויקרא הסדר הוא כבשים פר ואילים, ובחומש במדבר הסדר הוא פרים איל וכבשים, ומכך שבכל חומש הסדר שונה משמע שמדובר בקרבנות שונים.

*

למדנו במשנה - הלחם מעכב את הכבשים ואין הכבשים מעכבין את הלחם דברי ר"ע. אמר ר"ש בן ננס לא כי, אלא הכבשים מעכבין את הלחם והלחם אינו מעכב הכבשים:

מ"ט דר"ע, גמר יהיו מתהיינה: ממה שנאמר בפרשת שתי הלחם "וְהִנִּיף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל לֶחֶם הַבְּכוֹרִים תְּנוּפָה לְפָנָי יְהוָה עַל שְׁנֵי כִבְשִׁים קֹדֶשׁ יְהוּי לַיהוָה לְכֹהֵן", "יהיו" בא לעכב, אלא שעדיין אנו לא יודעים האם "יהיו" נאמר על הכבשים או על הלחם, ולמד רבי עקיבא גזירה שווה "יהיו" שנאמר כאן מ"תְּהִינָה" שנאמר לפני כן (-) "לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת תְּהִינָה" כשם ש"תְּהִינָה" נאמר לגבי לחם כך "יהיו" נאמר לגבי הלחם, ומכאן שהלחם מעכב את הכבשים.

ובן ננס: הסוכר שהכבשים מעכבים את הלחם ולחם לא מעכב את הכבשים, למד גזירה שווה "יהיו יהיו", כלומר ממה שנאמר לגבי שבעת הכבשים הבאים עם העולה **"יהיו עלה ליהנה"** כשם ששם "יהיו" הולך על הכבשים כך כאן "יהיו" (= "קדש יהיו ליהנה לכהן") הולך על הכבשים, ומכאן שהכבשים מעכבים את שתי הלחם.

שאלה: ובן ננס נמי נילף מ"תהיינה": שכן ננס ילמד כמו ר"ע גזירה שווה "יהיו" מ"תהיינה", כשם ש"תהיינה" הולך על הלחם, כך כאן "יהיו" הולך על הלחם, וא"כ הלחם יעכב את הכבשים!

תשובה: דנין "יהיו" מ"יהיו" שהם מילים דומות, ולא דנים "יהיו" מ"תהיינה" שהם מילים שאינם דומות.

קושיא: מאי נפקא מינה: מה זה משנה שהמילים לא דומות כשדנים גזירה שווה? והרי למדנו ב'תנא דבי רבי ישמעאל' לגבי נגעי בתים שלומדים גזירה שווה של **"ושב הכהן"** **"ובא הכהן"** לפי שמשמעות שתי המילים שווה, ולמרות שהם מילים לא דומות.

תירוץ: הני מילי: מה שלומדים גזירה שווה במקום שהמילים לא דומות, זה רק כאשר אין מילה אחרת הדומה לה, שאז לומדים גזירה שווה לפי המשמעות של המילים, אבל כאשר יש מילה הדומה לה לומדים ממנה למרות שיש אפשרות ללמוד ממילה אחרת שאינה דומה לה אבל משמעותה שווה.

קושיא: ורבי עקיבא נמי לילף "יהיו" מ"יהיו"? שרבי עקיבא ילמד כמו בן ננס "יהיו" מ"יהיו" כיון שאמרנו שעדיף ללמוד ממילים דומות מאשר מילים שאינם דומות.

תירוץ: הוא סבר: ר"ע סבר שדנים את שתי הלחם שהם דבר שהוא ניתן לכהן (= שתי הלחם נאכלים לכהנים), מלחם וכבשי שלמים שגם הם ניתנים לכהן, ולכן הוא למד מ"סולת תהיינה" שנאמר לגבי שתי הלחם, והוא לא למד משבעת הכבשים שהם עולות וקרבים כליל והכהן לא מקבל מהם כלום.

הגמ' מביאה ביאור נוסף במחלוקתם של ר"ע ובן ננס:

ואיבעית אימא בקרא גופיה קא מיפלגי: הם נחלקו בביאור הפסוק עצמו ולא בגזרה שווה, שנאמר **"קדש יהיו ליהנה לכהן"**, "יהיו" בא לעכב.

רבי עקיבא סבר: הפסוק מדבר בלחם, לפי שרק הלחם כולו לכהן ולא הכבשים, שהכבשים אימוריהן למזבח, ולכן "יהיו" הולך על הלחם, ומכאן ששתי הלחם מעכבים את הכבשים.

ובן ננס סובר שהרי לא נאמר "יהיו לכהן" שמשמע שמדובר בדבר שכולו לכהן, אלא נאמר "קִדְּשׁ יְהִי לַיהוָה לִפְנֵי", ולכן כוונת הפסוק לדבר שמקצתו לה' ומקצתו לכהן והם הכבשים שהם קרבים שלמים, שאימוריהן למזבח ובשרם נאכל לכהנים ועליהם נאמר "יהיו" לעכב, ומכאן שהכבשים מעכבים את הלחם.

שאלה: **ורבי עקיבא:** כלומר והרי מהפסוק משמע כבן ננס שמדובר בדבר שמקצתו לה' ומקצתו לכהן ולא כר"ע, שהרי נאמר בפסוק "קִדְּשׁ יְהִי לַיהוָה לִפְנֵי".

תשובה: **מי כתיב:** לא נאמר "קודש יהיו לה' ולכהן" עם ו' החיבור שאז היה מתפרש שמדובר בדבר הניתן למזבח ולכהן, אלא נאמר "לה' לכהן" ללא ו' החיבור, ולכן ר"ע לא לומד כבן ננס. ומה שנאמר "לה'" בלחם שכולו הולך לכהן, הוא כרב הונא שאמר 'קנאו השם ונתנו לכהן' (רב הונא דיבר לגבי גזל הגר שאין לו יורשים, שאם הגר מת, הגזלן מחזיר את הממון לכהנים), כלומר שהקב"ה נותן את הממון לכהנים, וכמו כן כאן כוונת הפסוק "לה' לכהן" שקנאו הקב"ה לשתי הלחם ונתנו לכהן, ולא מדובר בדבר שמקצתו לה' ומקצתו לכהן.

*